

Analiza razvoja nautičkog turizma u Republici Hrvatskoj

Buljić, Jasmin

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Transport and Traffic Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet prometnih znanosti**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:119:617722>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-19**

Repository / Repozitorij:

[Faculty of Transport and Traffic Sciences - Institutional Repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FAKULTET PROMETNIH ZNANOSTI

ZAVRŠNI RAD

ANALIZA RAZVOJA NAUTIČKOG TURIZMA U REPUBLICI HRVATSKOJ

ANALYSIS OF NAUTICAL TOURISM DEVELOPMENT IN THE REPUBLIC OF CROATIA

Mentorica: doc. dr. sc. Vlatka Stupalo

Student: Jasmin Buljić
JMBAG: 0135212260

Zagreb, travanj 2023.

Zagreb, 31. ožujka 2022.

Zavod: **Zavod za vodni promet**
Predmet: **Sustavi u vodnom prometu**

ZAVRŠNI ZADATAK br. 6755

Pristupnik: **Jasmin Buljić (0135212260)**
Studij: **Promet**
Smjer: **Vodni promet**

Zadatak: **Analiza razvoja nautičkog turizma u Republici Hrvatskoj**

Opis zadatka:

Objasniti pojam nautičkog turizma te analizirati hrvatski pomorski i riječni turistički prostor. Analizom aktualne legislative Republike Hrvatske identificirati i opisati vrste plovnih objekata nautičkog turizma te luke i objekte za pružanje usluga veza i smještaja plovnih objekata nautičkog turizma. Statičkom metodom analizirati stanje nautičkog turizma i turizma kružnih putovanja u Republici Hrvatskoj.

Mentor:

doc. dr. sc. Vlatka Stupalo

Predsjednik povjerenstva za
završni ispit:

ANALIZA RAZVOJA NAUTIČKOG TURIZMA U REPUBLICI HRVATSKOJ

SAŽETAK

U radu je analiziran nautički turizam kao oblik turizma te njegovi razni aspekti od smjera njegovog razvoja do njegovog utjecaja na razvoj turističkih destinacija, njegov utjecaj na okoliš te kako primijeniti održivi razvoj u postojećim i novo nastajućim destinacijama nautičkog turizma. Rad se osvrće na vrste plovila koja koriste nautičari i koja su u ponudi nautičkim turistima. U radu su navedene kategorizacije marina, i drugih objekata za pružanje usluga nautičkog turizma. Analizirano je stanje nautičkog turizma u Republici Hrvatskoj te je vidljiv porast izdataka nautičara, smanjen broj prosječnih noćenja te povećan broj turista koji se po prvi puta nalaze na prostoru Hrvatske te je opisan i analizirana promet brodovima za kružna putovanja u Republici Hrvatskoj.

Ključne riječi: nautički turizam; plovila; marina; luke; kružna putovanja

SUMMARY

The paper analyses nautical tourism as a form of tourism and its various aspects, from the direction of its development to its impact on destination development, its impact on the environment and how sustainable development can be implemented in existing and emerging nautical destinations. The paper focuses on the types of vessels used and offered to nautical tourists. The paper lists the categorisations of marinas and other facilities for the provision of nautical tourism services. The state of nautical tourism in the Republic of Croatia was analysed and an increase in spending by nautical tourist, a decrease in the average number of overnight stays and an increase in the number of tourists visiting Croatia for the first time were observed. Also, traffic of cruise ships in the Republic of Croatia was described and analysed.

Keywords: nautical tourism; vessels; marina; ports; cruise

SADRŽAJ

ZAVRŠNI ZADATAK.....	<i>i</i>
SAŽETAK.....	<i>ii</i>
SUMMARY.....	<i>ii</i>
1 UVOD.....	1
2 NAUTIČKI TURIZAM KAO OBLIK TURIZMA.....	2
3 HRVATSKI POMORSKI I RIJEČNI TURISTIČKI PROSTOR.....	3
4 VRSTE PLOVNIH OBJEKATA NAUTIČKOG TURIZMA.....	5
5 LUKE I OBJEKTI ZA PRUŽANJE USLUGA VEZA I SMJEŠTAJA PLOVNIH OBJEKATA NAUTIČKOG TURIZMA.....	7
5.1 Marina.....	7
5.2 Nautičko sidrište.....	9
5.3 Nautičko privezište.....	10
5.4 Odlagalište plovnih objekata.....	11
5.5 Suha marina.....	12
6 STANJE I ANALIZA NAUTIČKOG TURIZMA U REPUBLICI HRVATSKOJ.....	13
7 ANALIZA TURIZMA KRUŽNIH PUTOVANJA U REPUBLICI HRVATSKOJ.....	24
8 ZAKLJUČAK.....	28
LITERATURA.....	29
IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI I SUGLASNOSTI.....	32

1 UVOD

Jadransko more, biser Mediterana, jedno od najčišćih i najmirnijih mora pravo je mjesto za plovidbu, krstarenje, rekreacijski ribolov te razne druge vidove uživanja. Obala Hrvatskoga mora jedna je od najrazvedenijih u Europi, duž 6278 km prostire se preko 1244 otoka, otočića, hridi i grebena. Tisuće vezova na raspolaganju su tijekom cijele godine. Prepoznatljiv znak hrvatskog turizma, diljem svijeta, jest otočni arhipelag. Hrvatska je trenutačno jedna od najboljih europskih, a i svjetskih destinacija za nautičare. Razlozi ubrzanog rasta i razvoja ovog tipa turizma u Republici Hrvatskoj su: dugogodišnja tradicija pomorskog turizma, prikladni uvjeti za jedrenje tijekom većeg dijela godine te dobra turistička infrastruktura.

Nautički turizam predstavlja jednu od najunosnijih vrsti turizma za receptivnu zemlju te je perspektivan oblik ponude koja se nudi turistima. Mnoge destinacije su doživjele svoj rast i razvoj zahvaljujući razvoju nautičkog turizma koji pridonosi razvoju visoko kvalitetnih usluga radi potražnje. Od iznimne je važnosti u konceptu nautičkog turizma održivo upravljanje i korištenje resursa koji prate razvoj postojećih i novih destinacija. Konačno razvoj postojećih i novih destinacija treba koordinirati na održiv i siguran način. Svrha ovog završnog rada jest detaljna analiza nautičkog turizma na području Republike Hrvatske te predočiti na koje aspekte ove brzo rastuće grane turizma treba obratiti pozornost.

Drugo poglavlje pod nazivom *Nautički turizam kao oblik turizma* analizirane su definicije nautičkog turizma i različite definicije koje su izravno povezane s nautičkim turizmom. Treće poglavlje pod nazivom *Hrvatski pomorski i riječni turistički prostor* daje pregled pomorskog i riječkog turizma i raznolikost turističke ponude. Četvrto poglavlje daje uvid u plovila nautičkog turizma, kako bi se pobliže objasnile i mogućnosti nautičkog turizma. Peto poglavlje uvodi čitatelja u definicije i pobliže daje tekstualni i slikovit prikaz samih objekata pomorskog i riječkog turizma. Kroz šesto poglavlje daje se analiza podataka temeljena na statističkim podacima, koja kvantitativno potkrepljuje podatke o nautičkom turizmu u Hrvatskoj. Sedmo poglavlje obrađuje kružna putovanja kao posebnu granu nautičkog turizma, kao i njenu podjelu i mogućnosti iskorištavanja dodatnih mogućnosti razvoja nautičkog turizma upravo u kružnim putovanjima.

Sustavan i cjelovit prikaz najvažnijih rezultata i spoznaja dobivenih ovim istraživanjem definiran je u zadnjem, osmom poglavlju, pod naslovom *Zaključak*.

Na početku ovog rada nalazi se *Završni zadatak* i *Sažetak*, dok se na kraju rada nalaze popisi citirane literature te popunjen obrazac *Izjava o akademskoj čestitosti i suglasnosti* preuzet s mrežne stranice Fakulteta prometnih znanosti Sveučilišta u Zagrebu.

2 NAUTIČKI TURIZAM KAO OBLIK TURIZMA

Još uvijek ne postoji opće prihvaćena definicija pojma "nautički turizam", stoga je njegov obuhvat potrebno utvrditi ovisno o svrsi njegovog razmatranja. U inozemnoj literaturi uz pojam nautički turizam (engl. *nautical tourism*) često se koriste i pojmovi *marine tourism*, *yachting tourism*, *sailing tourism*, *leisure boating* i sl., različitog obuhvata. Razlike, ne toliko u samom korištenju pojma nautički turizam koliko u njegovom sadržaju, nalazimo i u hrvatskoj stručnoj i znanstvenoj literaturi i praksi. Upravo te različitosti u podvrstama "nautičkog turizma" otežavaju njegovu samu definiciju. Ipak, zakonski se pojam nautičkog turizma morao definirati, a on glasi sljedeće: „*Nautički turizam je plovidba i boravak turista (nautičar ili putnik) na plovnim objektima (jahta, brodica ili brod) za osobne potrebe ili gospodarsku djelatnost, kao i boravak u lukama nautičkog turizma i nautičkom dijelu luka otvorenim za javni promet, radi odmora, rekreacije i krstarenja.*“ **Pogreška! Izvor reference nije pronađen.** i u lukama nautičkog turizma radi odmora i rekreacije“. Nautički turizam predstavlja jedinstvenu vrstu turizma koja je definirana kretanje turista na površini mora ili rijeka te uključuje pristajanje turista u marinama ili lukama. Razlika između nautičkog turizma i ostalih tipova turizma jest velika mobilnost nautičara-turista, te implicira konstantnu (npr. 1 do 5 dana) promjenu destinacije [2].

Problematiku same definicije jasno izlaže dr.sc. Tihomir Luković (predavač i voditelj Katedre za nautički turizam na Sveučilištu u Dubrovniku) [2]:

*“Nautički turizam kao fenomen, dio je turističkoga fenomena iz kojega je nastao i nedvojbeno je podvrsta turizma. Stoga je problematiku definiranja nautičkoga turizma potrebno zasnivati na problematici definiranja turizma. Etimološki pojašnjeno, nautički turizam proizlazi iz dvaju pojmova: nautički i turizam. Ovaj je drugi pojam u znanstvenoj turističkoj literaturi dovoljno objašnjen, a prvi je nastao od grčke riječi *naus* što znači brod, lađa, ali i vještina plovidbe. U suvremenome značenju *nautika* ili *navigacija* predstavljaju skup praktičnih i teoretskih znanja i vještina potrebnih voditelju plovila da bi sigurno i uspješno preveo plovilo morem, od polazišne luke do luke dolaska. Pojam *nautika* i *nautički*, u širem smislu, označuju pomorstvo. Upravo je to razlog zbog kojeg se u međunarodnoj komunikaciji sve više koristi engleskim pojmom *yachting tourism*, a sve manje *nautical tourism*, ili *maritime tourism*, odnosno njemačkim pojmom *nautischer Tourismus*. Jahta, kao simbol luksuznog turističkog odmora na moru, jače vezuje nautički turizam uz turističku djelatnost, a manje uz pomorstvo. Na taj se način pridonosi boljem definiranju pojma nautičkog turizma, koji je dio turističke, a ne pomorske djelatnosti.”*

3 HRVATSKI POMORSKI I RIJEČNI TURISTIČKI PROSTOR

Hrvatska je pomorska zemlja s dugom poviješću i tradicijom pomorstva i turizma. Glavna prirodna osnova za razvoj nautičkog turizma je Jadransko more s razvedenom obalom dužine 6 176 km, od čega 4 398 km pripada obali otoka, s ukupno 1 244 otoka, otočića i hridi, od kojih je naseljeno 47 otoka. Mjesta koja privlače veliki broj nautičara su ona koja pripadaju raznim kategorijama zaštite radi što veće biološke ili krajobrazne raznolikosti. U tu kategoriju pripadaju: parkovi prirode, spomenici prirode, parkovi-šume, nacionalni parkovi, prirodni rezervati te mnogi drugi prirodni ili kulturološki fenomeni. Mjesta koja posebno privlače nautičare su: Mljet, Krka, Brijuni, Kornati, Lastovo te mnoga druga mjesta koja imaju svoje posebno ozračje. Razvoj nautičkog turizma na riječnom prostoru mogući je samo ako postoji geografska predispozicija u smislu morfološke konfiguracije te da li postoji atraktivnost pogodna za razvoj ove vrste turizma [3].

Nautički turizam predstavlja jedan od najprepoznatljivijih i najbolje tržišno pozicioniranih turističkih proizvoda Hrvatske. Iznimno atraktivna obala, dobri uvjeti za plovidbu i jedrenje tijekom većeg dijela godine, dobra turistička infrastruktura te duga tradicija neki su od važnijih razloga razvijenosti i atraktivnosti ovog oblika turizma. Luke nautičkog turizma, kao glavna infrastruktura za odvijanje ovog oblika turizma bilježe pozitivne trendove u smislu porasta njihova broja, s 98 u 2009. godini na 167 u 2019. godini. [4] No radi boljeg razumijevanja ovog porasta, važno je za napomenuti da se promijenilo statističko praćenje broja luka te jedinim dijelom i zbog toga proizlazi velik porast u razdoblju od 2018. do 2019. Broj vezova se povećao s 16 848 u 2009. godine na 18 179 vezova u 2019. godini, što bi značilo da je broj vezova rastao s prosječnom godišnjom stopom od 0,7 %. Sukladno zahtjevima tržišta, raste broj vezova za plovila duža od 12 metara.[5] Obzirom na sve veći razvoj nautičkog turizma, potrebno je uspostaviti regulaciju sidrenja kako bi se izbjegao i ublažio negativan učinak na morska staništa, posebno naselja posidonije. [6]

U 2019. godini Hrvatska je ostvarila 918 mil. kuna prihoda od luka nautičkog turizma (bez PDV-a). Taj prihod ostvaruje se od iznajmljivanja vezova na što otpada 71 % ukupnih prihoda, servisnih usluga (7,5 %) te ostalih prihoda (21,5 %). Županije s najvećim udjelom u ukupnim prihodima su: Šibensko-kninska s 25,4 %, Splitsko-dalmatinska s 22,5 % te Zadarska županija s 19,9 %. [6]

Riječni nautički turizam pojavljuje se kao: jedrenje, veslanje ili rafting, dok istaknutiji jezerski prostori nude razne sportske, rekreacijske ili prirodne pogodnosti kao što su: kružna putovanja, regate, utrke sportskih čamaca i mnoge druge. Pod pojmom unutarne vode smatramo jezera, rijeke, te riječne kanale. U klasifikaciju unutarnjih voda ne pripadaju rijeke jadranskog sliva u dijelu kojemu je omogućena pomorska plovidba. Pojam vodni put označava dio unutarnjih voda koje su otvorene te klasificirane za plovidbu. Pojam plovni put označava dio vodnog puta koji je u propisanim širinama, dubinama i drugim parametrima koji su obilježeni, uređeni i sigurni za nautički turizam.[3]

Riječna krstarenja u posljednjih nekoliko godina bilježe pozitivne trendove u Europi pa tako i u Hrvatskoj. Počeci razvoja tog oblika turizma javljaju se u 2004.

godini na rijeci Dunavu i 2009. godine na rijeci Dravi. Najvažnije i najveće luke nalaze se u Vukovarsko-srijemskoj županiji (Vukovar, Ilok) te u Osječko-baranjskoj županiji (Batina, Aljmaš i Osijek). Osim tih luka, postoje luke u Sisku i Slavanskom Brodu na rijeci Savi. Međutim, zbog problema s plovnošću i neuređene infrastrukture tih dviju luka na rijeci Savi, nemaju značajnije posjete riječnih kruzera. Trenutno se međunarodna riječna krstarenja u Hrvatskoj odvijaju u najvećem dijelu na rijeci Dunav na kojoj se u prosjeku realizira 90 % od ukupnog broja pristajanja dok se preostalih 10 % prometa odvija na rijeci Dravi. [7] Uvažavajući raspoložive resurse na područjima Hrvatske uz plovne rijeke i postojeću atrakcijsku osnovu, riječ je o perspektivnom segmentu za oživljavanje turizma na kontinentu. [6]

4 VRSTE PLOVNIH OBJEKATA NAUTIČKOG TURIZMA

Postoje razne vrste plovnih objekata nautičkog turizma. Prema prikupljenim podacima od strane Ministarstva mora, prometa i infrastrukture, na temelju obvezne evidencije svih fizičkih i pravnih osoba kojima je djelatnost iznajmljivanje plovih objekata, 2007. godine na području Republike Hrvatske bilo je 928 obrta i trgovačkih društava sa ukupno 3.463 plovnih objekata koji su registrirani za najam. Od ukupnog broja registriranih obrta i trgovačkih društava njih 8.4% (78) imalo je više od 10 objekata za izvršavanje djelatnosti. Najveći broj obrta i trgovačkih društava imalo je registrirano jedan plovni objekt te im se iznajmljivanje plovnih objekata nije navodilo kao primarna djelatnost. Veliki broj obrta i trgovačkih društava poslove iznajmljivanja prepuštaju drugim poduzećima ugovaranjem zakupa, dok neki sve poslove obavljaju samostalno. Na prostoru Republike Hrvatske ukupno je 3.056 registriranih plovnih objekata od čega su 241 motorna jahta (najčešće duljine od 20 metara, dok je samo jedna od 30 metara), prema dati podacima vidljivo je da ponuda većih plovnih objekata slabo razvijena, a ponuda luksuznih plovnih objekata nije uopće razvijena. Na temelju prikupljenih podataka iz 2007. godine uslugu najma koristilo je 309.245 nautičara, od kojih su 12% bili hrvatski nautičari te 88% strani. Ukupan prihod koji su obrti i trgovačka društva za iznajmljivanje plovnih objekata ostvarili bio je 348.203.000 kuna. [8]

Temeljem podataka prikupljenih od strane lučke kapetanije iz registra upisanih brodova upisano je 250 plovnih objekata koji se primjenjuju za jednodnevne ili višednevne izlete. Prema procjenama flota se sastoji od ukupno 2.000 ležajeva te može transportirati 5.000 turista jednim ukrcavanjem. Republika Hrvatska je u cilju poticanja kružnih i zletničkih putovanja provodila program državnih subvencija za razliku u cijeni goriva u iznosu od 6 milijuna kuna, također Republika Hrvatska od 2005. godine provodi program subvencioniranja popravka i izgradnje brodova u iznosu od 7 milijuna kuna. Na temelju datih potpora država daje subvenciju za razvoj nautičkog turizma, poboljšanju sigurnosti plovidbe te ravoju malog poduzetništva na otocima i oballima. [8]

Pravilnik o vrstama plovnih objekata nautičkog turizma [9] razvrstava sve objekte nautičkog turizma prema vrsti usluga i to na:

1. plovni objekti za izlete
2. plovni objekti za krstarenje
3. ribarsko plovilo.

Plovni objekt za izlete namijenjen je za turističke usluge prijevoz turista na izletima u trajanju do 24 sata u kojem se ne pruža usluga smještaja. U plovnom objektu za izlete mogu se pružati usluge prehrane, pića i napitaka. [9]

Plovni objekt za krstarenje namijenjen je za turističke usluge prijevoza turista na krstarenjima u trajanju preko 24 sata, a opremljen je za višednevni boravak turista. Na plovnom objektu za krstarenje mogu se pružati turističke usluge prijevoza turista na izletima u trajanju do 24 sata. U plovnom objektu za krstarenje moraju se pružati usluge prehrane, pića, napitaka i smještaja. [9]

Ribarsko plovilo namijenjeno je za gospodarski ribolov uz prisustvo turista radi posebnog doživljaja te za sportski i rekreacijski ribolov, u trajanju do 24 sata. U ribarskom plovilu mogu se pružati usluge prehrane, pića i napitaka. [9]

Također, pravilnikom se definiraju minimalni uvjeti za pružanje usluga, koje se za svaku kategoriju vozila posebno određuju. Pravilnik predstavlja obvezujuću uputu, ako drugim pravilnikom nije drugačije propisano.

Plovni objekti nautičkog turizma su brod, brodica ili jahta, uređeni i opremljeni za pružanje turističkih usluga u nautičkom turizmu [9]. Izvedbe ovih plovnih objekata se razlikuje, neke od mogućih izvedbi [5] prikazane su u nastavku – jahta na jedra (slika 1), motorna jahta (slika 2), plovila manjih dimenzija čamci, gliseri (ako ne zadovoljavaju parametre za svrstavanje među jahte), gumenjaci (slika 3) i razna druga složenija i jednostavnija gospodarska plovila.

Slika 1. Jahta na jedra

Izvor: [10]

Slika 2. Motorna jahta

Izvor: [11]

Slika 3. Gumenjak

Izvor: [12]

5 LUKE I OBJEKTI ZA PRUŽANJE USLUGA VEZA I SMJEŠTAJA PLOVNIH OBJEKATA NAUTIČKOG TURIZMA

Prema *Pravilniku o kategorizaciji luke nautičkog turizma i razvrstavanju drugih objekata za pružanje usluga veza i smještaja plovni objekata* [13], u daljnjem tekstu: Pravilnik, luka nautičkog turizma je razvrstana u vrstu marina (čl. 5, st. 1), dok su drugi objekti za pružanje usluga veza i smještaja plovni objekata (čl. 5., st. 1) razvrstani u četiri vrste: nautičko sidrište, nautičko privezište, odlagalište plovni objekata i suha marina koji su i analizirani u nastavku zajedno s marinama.

Postupak za utvrđivanje vrste i kategorije Marine provodi povjerenstvo ministarstva nadležnog za turizam. Povjerenstvo ima najmanje dva člana. Članove povjerenstva imenuje ministar nadležan za turizam. Postupak za utvrđivanje vrsta Nautičko sidrište, Nautičko privezište, Odlagalište plovni objekata i Suha marina, provodi povjerenstvo nadležnog ureda u županiji ili ureda Grada Zagreba. Povjerenstvo ima najmanje dva člana. Članove povjerenstva imenuje čelnik ureda. [13]

5.1 Marina

Marina je definirana Pravilnikom [13] u članku 7. kao dio posebno izgrađenog i uređenog morskog ili vodenog prostora i obale, za pružanje usluga veza, smještaja turista u plovni objektima i ostalih usluga za potrebe turista.

Hrvatska enciklopedija [14] definira marinu kao luku na obali mora, rijeke, jezera ili plovna kanala specijaliziranu za potrebe nautičkoga turizma. Služi za prihvatanje, čuvanje i otpremu jahti i drugih sportskih i rekreacijskih plovila, njihovu opskrbu gorivom, hranom i drugim potrepštinama, za popravak kvarova i oštećenja, pružanje meteoroloških podataka te za obavljanje carinskih i ostalih formalnosti.

Dobro zaštićen akvatorij marine sastoji se od ulaznoga dijela (bazena), prolaznoga bazena, stacionarnog i servisnoga bazena. Jahte se vežu okomito na gusto postavljene gatove u bazenima. Gatovi širine najčešće oko 2 m masivni su (od betona ili kamena) ili drveni, a kod većih dubina i morskih mijena obično su plutajući (pontonski); vezovi na gatovima nerijetko su opremljeni priključcima za vodu i struju. Obala je uređena već prema svojoj ulozi, a može biti operativna, privezna ili regulacijska. Opremljena je navozima, dizalicama i liftovima za spuštanje plovila u more i izvlačenje iz njega. Uz obalu, odnosno u sklopu kopnenoga dijela marine, obično se nalaze objekti za smještaj plovila na suhome, njihovo održavanje i popravak (suhi vezovi, hangari, radionice, servisi) te objekti i sadržaji kojima se osigurava udoban boravak, opskrba, razonoda i podmirenje drugih potreba posade plovila (hoteli, restorani, sanitarni čvorovi, trgovine, jaht-klubovi, igrališta, športski tereni, zelenilo, parkirališta), te recepcija, prostori uprave, carinarnice, lučke ispostave i drugo. [14]

Marine, zajedno s djelatnošću iznajmljivanja jahti (čarter), ostvaruju glavninu prihoda od nautičkoga turizma. U 2010. u Hrvatskoj je djelovalo 60 marina. Marina Dalmacija (slika 4), smještena u uvali između Bibinja i Sukošana, s 1200 vezova u

moru i više od 500 na kopnu te s ukupnom površinom od 70 ha najveća je marina na hrvatskom dijelu jadranske obale, a veličinom ju slijede marine u Puntu, Puli, Umagu, Cresu, Dubrovniku i dr. [14]

Slika 4. Marina Dalmacija, Bibinje-Sukošan

Izvor: [15]

Kategorija Marine, u članku 21. [13], utvrđuje se sukladno raznovrsnosti i kvaliteti usluga, kvaliteti opreme, uređenju i održavanju.

Pravilnik o kategorizaciji luka nautičkog turizma kategorizira marine

Ovisno o ispunjavanju uvjeta za pojedinu kategoriju marina se kategorizira u jednu od sljedećih kategorija, od najniže prema najvišoj [13]:

1. dva sidra
2. tri sidra
3. četiri sidra
4. pet sidara.

Kategorija marine označava se propisanim standardiziranim pločama. Na standardiziranoj ploči ističe se oznaka vrste, tako se pored naziva vrste MARINA, na ploči (slika 5) ističe i broj sidara kao oznaka kategorije. [13]

Slika 5. Marina – grafičko rješenje

Izvor: [13]

5.2 Nautičko sidrište

Nautičko sidrište (slika 6) je dio morskog ili vodenog prostora pogodnog za sidrenje plovnih objekata opremljeno napravama za sigurno sidrenje. Sidrište ne treba biti priključeno na javnu električnu mrežu ili neki drugi odgovarajući način biti opskrbljeno električnom energijom. Sidrište ne treba biti opskrbljeno dovoljnom količinom zdravstveno ispravne vode. [13]

Posebni uvjeti regulirani Pravilnikom koje sidrište mora imati, jesu sljedeći [13]:

- dio vodenog prostora pogodan za sidrenje plovnih objekata
- jedan uređen interventan privez s opremom za privez plovnoa objekta
- odgovarajuće plovilo za potrebe sidrišta
- redovito prikupljanje otpada posudama na samoj obali ili direktno s usidrenih plovila te odvoz istog.

Slika 6. Plaža Sakarun, Dugi otok

Izvor: [16]

Objekt se označava propisanim standardiziranim pločama (slika 7).

Slika 7. Nautičko sidrište – grafičko rješenje

Izvor: [13]

5.3 Nautičko privezište

Definiciju privezišta ne treba vezati uz bilo koji parametar (dužine ili kapaciteta) nego isključivo uz njegovu ključnu funkciju da *“kao izgrađeni i uređeni dio morske obale sukladno prostornom planu uključujući i pripadajući dio morskog akvatorija izvan lučkog područja služi za siguran privez plovnih objekata”*. Privezište može odlukom nadležne javne vlasti, ako ispuni posebne uvjete propisane za morske luke, uključujući i propise vezane uz prostorno planiranje, ući u pravni režim luke otvorene za javni promet ili luke posebne namjene. Obzirom na međusobnu povezanost i međuovisnost od izuzetne je važnosti uskladiti zakonske propise vezane uz pojedine pojmove pomorskog dobra prvenstveno u okviru sektora pomorstva, turizma, prostornog planiranja i financija. [17]

Privezišta na pomorskom dobru moraju biti precizno definirana prvenstveno vodeći računa o njihovoj funkciji i modelu korištenja. U tom smislu se predlaže razvrstaj na [17]:

- komunalna privezišta
- turistička privezišta
- industrijska i servisna privezišta
- privezišta za posebne namjene
- sezonska privezišta.

„Nautičko privezište je dio posebno izgrađenog i uređenog morskog ili vodenog prostora i obale, za pružanje usluga veza”. [13]

Pravilnik o uvjetima i načinu održavanja reda u lukama i na ostalim dijelovima unutarnjih morskih voda i teritorijalnog mora Republike Hrvatske [18] određuje način prihvata, uvjete i naknade za korištenje privezišta u lukama nautičkog turizma.

Slika 8. Prijedlog nautičkog privezišta na otoku Šolti

Izvor: [19]

Objekt se označava propisanim standardiziranim pločama (slika 9).
[13]

Slika 9. Nautičko privezište – grafičko rješenje

Izvor: [13]

5.4 Odlagalište plovni objekata

Odlagalište plovni objekata (slika 10) je dio ograđenog i uređenog kopna za pružanje usluga odlaganja plovni objekata na suhom te pružanje usluga, transporta, spuštanja u vodu i dizanja iz vode plovni objekta u kojem ne mogu boraviti turisti i u kojem se ne može obavljati priprema plovni objekta za plovidbu. [13]

U svom sastavu odlagalište plovni objekata treba minimalno imati [13]:

- recepciju koja može biti i montažna s uobičajenom opremom za poslovanje i održavanje (kontejnerskog tipa)
- osiguranu osobu koja obavlja usluge recepcije i portirske službe
- sanitarni čvor za zaposlenike
- čuvarsku službu 24 sata dnevno
- telefonsku centralu s najmanje jednom direktnom linijom na recepciji te odvojen telefon za potrebe gostiju
- ograđen prostor na suhom za odlaganje plovni objekata
- stalnu rasvjetu za osvjjetljenje vezova
- dizalicu i opremu za dizanje iz mora i spuštanje u more plovni objekta nosivosti sukladno težini plovni objekata u marini
- organiziran prijevoz plovila s prijevoznim sredstvom i potrebnom opremom
- posude za odvojeno prikupljanje otpada.

Slika 10. Odlagalište plovni objekata

Izvor: [20]

5.5 Suha marina

Suha marina (slika 11) je dio ograđenog i uređenog kopna za pružanje usluga smještaja plovnih objekata na suhom te pružanje usluga transporta, spuštanja u vodu i dizanja iz vode plovnog objekta u kojoj se mogu pružati usluge hrane i pića te usluge boravka turista, kao i pripreme plovnog objekta za plovidbu. [13]

Slika 11. Suha marina

Izvor: [21]

Prema Pravilniku [13] postoje minimalni uvjeti koji moraju biti zadovoljeni za rad. Propisano je da luke i drugi objekti moraju biti uređeni na način da omogućuju neometano i sigurno kretanje osoblja i turista, također i nesmetan prijenos tereta i robe. Pravilnikom je propisano da uređaji, uređenje i oprema moraju biti u konstantnoj funkciji i bez oštećenja.

Dok je zbrinjavanje otpada i infrastruktura propisano na sljedeći način [13]:

- luka i drugi objekti, osim sidrišta, moraju imati:
 - tekuću hladnu i toplu vodu s odvodnjom
 - električnu energiju s osvjetljenjem koje osigurava dobru vidljivost u svim prostorijama
 - fiksnu ili mobilnu telefonsku vezu
 - prirodno ili umjetno prozračivanje svih prostorija.
- luka mora imati, izvan ljetnog poslovanja, grijanje s temperaturom od najmanje 20°C u odgovarajućem broju prostorija sukladno broju turista i osoblja u određeno vrijeme.
- luka i drugi objekti trebaju redovito odvoziti sve vrste otpada.

6 STANJE I ANALIZA NAUTIČKOG TURIZMA U REPUBLICI HRVATSKOJ

Stanje i analiza nautičkog turizma izvršena je temeljem podataka Instituta za turizam (Tomas Nautika Jahting) i podataka Državnog zavoda za statistiku.

Istraživanje TOMAS NAUTIKA Jahting 2017. je primarno istraživanje, temeljeno na prikupljanju podataka izravno od gostiju-nautičara. S obzirom na vlasništvo plovila ovo istraživanje razlikujemo dvije, podjednako zastupljene, skupine nautičara. Prvu skupinu čine nautičari u hrvatskom čarteru, tj. nautičari na plovilima unajmljenim u Hrvatskoj koji plaćaju najam plovila čarter kompaniji registriranoj u Hrvatskoj i kojima je polazna luka u Hrvatskoj. Drugu skupinu čine nautičari koji plovila imaju u svojem vlasništvu ili su unajmljeni u inozemstvu. [22] Iz tablice dolje (tablica 1) vidljivo je da najveći postotak nautičara dolazi iz Njemačke, te ih sljede nautičari iz Austrije i Italije. [24]

Tablica 1. Struktura uzorka istraživanja Tomas Nautika jahting 2017. prema zemlji porijekla nautičara

Zemlja porijekla	Veličina uzorka	
	Broj ispitanika	%
Njemačka	296	17,8
Austrija	227	13,6
Italija	189	11,3
Hrvatska	164	9,8
Slovenija	145	8,7
Češka	107	6,4
Velika Britanija	91	5,5
Poljska	71	4,3
Francuska	69	4,1
Nizozemska	60	3,6
Rusija	57	3,4
Slovačka	56	3,4
Švedska	43	2,6
Mađarska	37	2,2
Ostale zemlje	54	3,2
UKUPNO	1.666	100,0

Izvor: [22]

Istraživanje se provodilo na 25 marina (13 od kojih su u sustavu ACI-a) te 8 luka koje su otvorene za javni promet a, raspoređene su dužno cijele obale te na otocima Republike Hrvatske. Na temelju uzorka od 1.666 pravilno ispunjenih upitnika rezultati pokazuju da 40% nautičara bilo na motornim brodovima a 60% na jedrilicama. [22]

Broj noćenja na razini ispitanika (tablica 2) iznosio je u prosjeku 10,5 do 11,4 noćenja u putovanju ili plovidbi. [22]

Prosječna procjena dnevnih izdataka nautičara (tablica 3) nalazi se u intervalu između 136 i 115 eura. [22]

Prema podatcima prosječna starost nautičara nije se uvelike promjenila u odnosu na 2012. godinu. Prosječna dob nautičara iznosi 43 godine (slika 12) dok prosječna starost nautičara u čarteru iznosi 41 godinu.[22] Tablica 2. Preciznost procjene prosječne duljine boravka na putovanju/plovidbi u istraživanju Tomas Nautika Jahting 2017.

	Broj ispitanika u uzorku	Prosječan broj noćenja ostvaren na putovanju/plovidbi			
		Aritmetička sredina	Standardna pogreška	Koeficijent varijacije %	Interval 95% -tne pouzdanosti
Ukupno	1.285	9,96	0,23	2,30	9,51... 10,41
Prema vlasništvu plovila:					
Hrvatski čarter	570	7,96	0,16	1,98	7,66... 8,27
Ostali oblici vlasništva	715	13,43	0,51	3,82	12,43... 14,44

Izvor: [22]

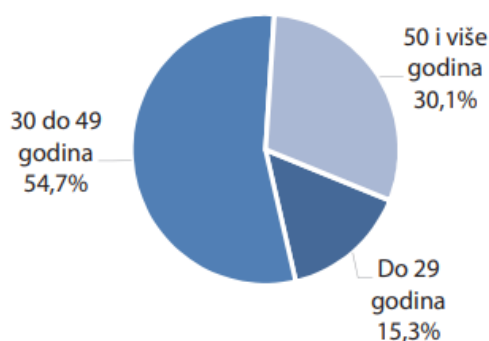
Tablica 3. Preciznost procjene prosječne dnevne potrošnje nautičara na putovanju/plovidbi u istraživanju Tomas Nautika Jahting 2017.

	Broj ispitanika u uzorku	Prosječna dnevna potrošnja nautičara u eurima			
		Aritmetička sredina	Standardna pogreška	Koeficijent varijacije %	Interval 95% -tne pouzdanosti
Ukupno	1.251	126,18	5,24	4,15	115,91... 136,45
Prema vlasništvu plovila:					
Hrvatski čarter	523	182,54	9,60	5,26	163,71... 201,38
Ostali oblici vlasništva	728	75,06	3,02	4,02	69,14... 80,98

Izvor: [22]

DOB NAUTIČARA

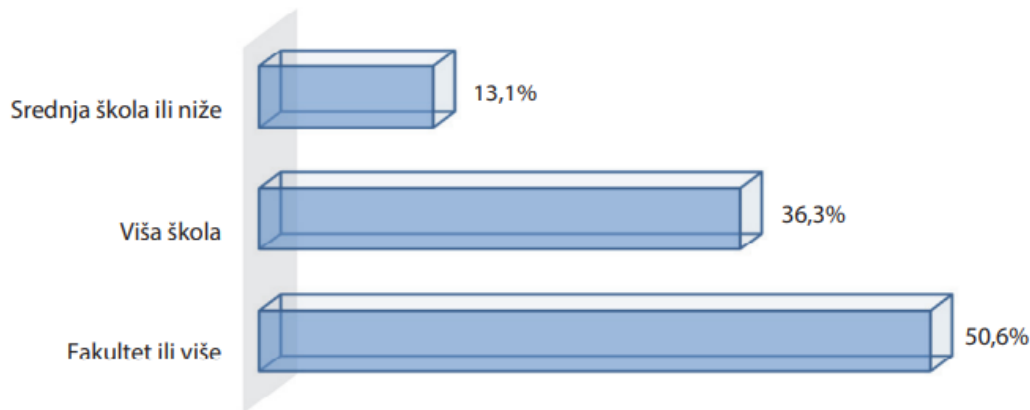
Dob nautičara (godine)	%
Do 25	7,1
26 do 35	21,1
36 do 45	29,4
46 do 55	25,8
56 i više	16,6
UKUPNO	100,0

Slika 12. Prosječna dob nautičara

Izvor: [22]

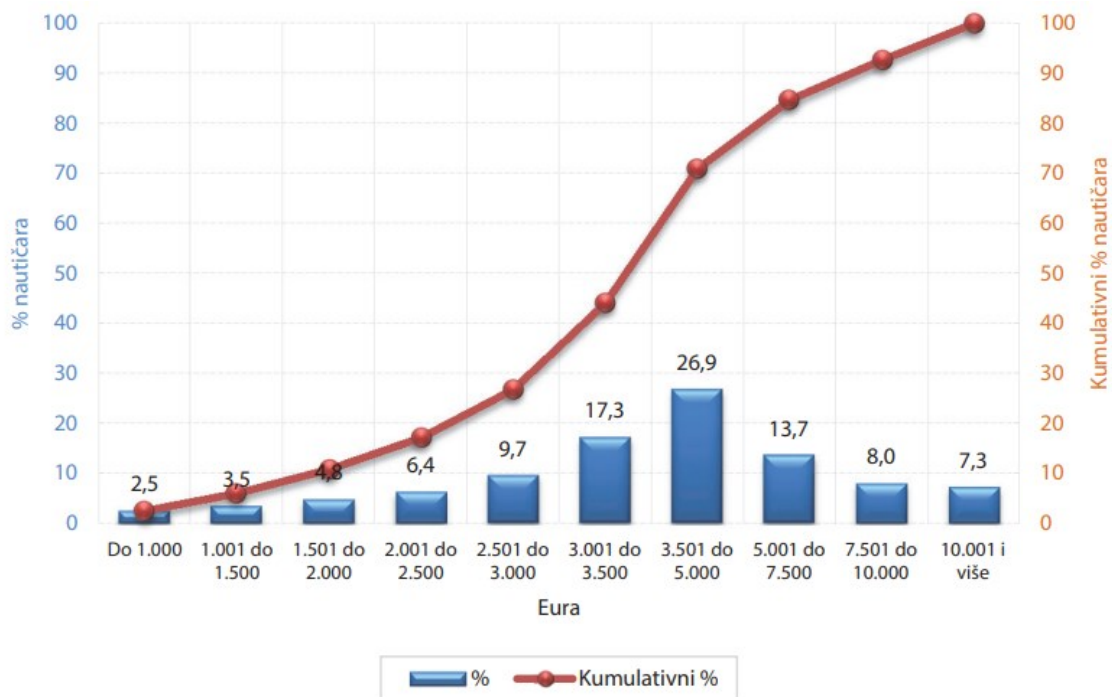
[22]

Slika 13. Stupanj obrazovanja nautičara

Izvor: [22]

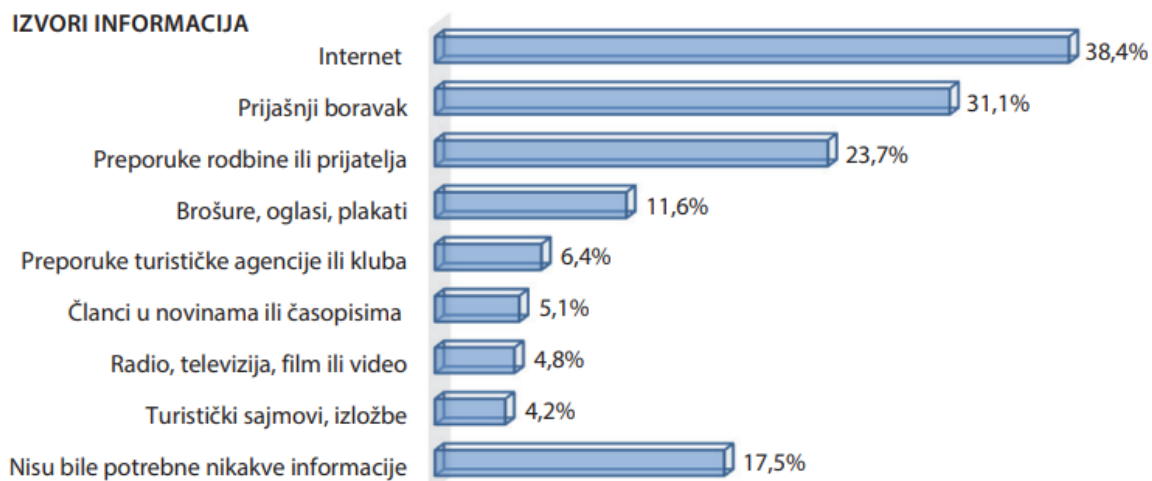
U odnosu na 2012.godinu porastao je broj nautičara koji imaju veće mjesečne prihode (veća od 3.500 eura) za 7% (49% 2012.godine dok je broj 2017.godine iznosi 56%). Vidljiva je razlika u primanjima nautičkih turista (slika 14) u čarteru te ostalih skupina nautičkih turista. [22]

Slika 14. Mjesečna primanja kućanstva nautičara

Izvor: [22]

Važnost Interneta kao izvora informacija za nautičare je u porastu u odnosu na 2012.godinu. Porast korištenja iznosi 7% (sa 29% u 2012.godini na 38% u 2017. godini). Nautički turisti koji su bili u kategoriji čartera u većoj su se mjeri oslanjali na internet (slika 15) kao primaran izvor informacija i to čak njih 43%. Drugi oblici informiranja polagano gube na važnosti što je vidljivo na grafičkom prikazu [23].

Slika 15. Izvori informacija kojima se koriste nautički turisti

Izvor: [22]

Hrvatska bilježi pozitivan rast nautičara koji se po prvi puta nalaze na području Republike Hrvatske i to čak 21% (11% 2012.godina na 32% u 2017.godini). U tablici 4 su prikazani postotci samo za inozemne nautičare [23].

Tablica 4. Učestalost dolaska nautičara u Hrvatsku

Učestalost dolaska u Hrvatsku	Ukupno (%)	Nautičari u hrvatskom čarteru (%)	Ostali nautičari (%)
Prvi posjet	31,5	40,0	18,2
Drugi posjet	18,2	20,0	15,4
3 do 5 posjeta	23,2	21,8	25,5
6 i više posjeta	27,1	18,2	40,9
UKUPNO	100,0	100,0	100,0

Napomena: Odnosi se samo na inozemne nautičare.

Izvor: [22]

Skupom podataka (tablica 5 i 6) vidljivo je da raste broj dolazaka zrakoplovom za 10% (14% u 2012.godini na 24% u 2017.godini) te se smanjuje dolazak osobnim automobilima (s 69% u 2012. godini na 58% u 2017. godini). Uslugama zrakoplova češće se koriste nautički turisti koji su u čarteru i to njih 33% [22].

Tablica 5. Korištenje niskobudžetnih zračnih prijevoznika u dolasku u Hrvatsku

Niskobudžetni prijevoznik	%
Korišten	63,8
Nije korišten	36,2
UKUPNO	100,0

Napomena: Odnosi se samo na nautičare koji su u dolasku u Hrvatsku koristili zrakoplov – redoviti let.

Izvor: [22]

Tablica 6. Prijevozno sredstvo od/do polazne luke

Prijevozno sredstvo do/od polazne luke	%
Automobil	56,4
Automobil s plovilom na prikolici	1,6
Autobus	2,6
Vlak	0,2
Zrakoplov - charter let	7,2
Zrakoplov - redoviti let	16,3
Brod, trajekt	2,2
Plovilo u kojem ispitanik trenutno boravi	13,4
Neko drugo	0,1
UKUPNO	100,0

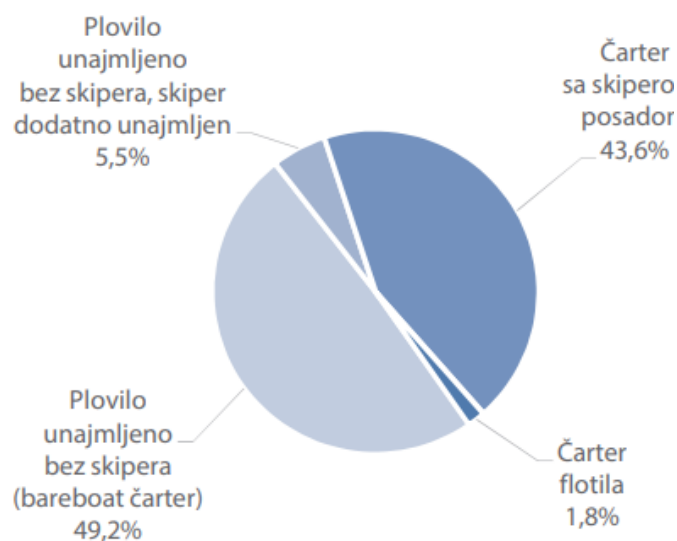
Izvor: [22]

Vlasništva plovila 2017. godine (tablica 7) su iznosila 59.9% hrvatski charteri, 26.3% plovila u privatnom vlasništvu, 9.2% plovila u tuđem vlasništvu (prijatelji, rođaci) te 4.6% inozemnih chartera. Povećava se udio najma plovila sa posadom i skiperom za 20% (2012.godine sa 22% na 44% 2017.godine). Pita dijagramom (slika 16) vidljiv je porast najma plovila sa posadol/skiperom u odnosu na 2012 godinu. [22]

Tablica 7. Vlasništvo plovila

Vlasništvo plovila	%
Hrvatski charter	59,9
Osobno vlasništvo/suvlasništvo	26,3
Vlasništvo prijatelja/rođaka	9,2
Inozemni charter	4,6
UKUPNO	100,0

Izvor: [22]

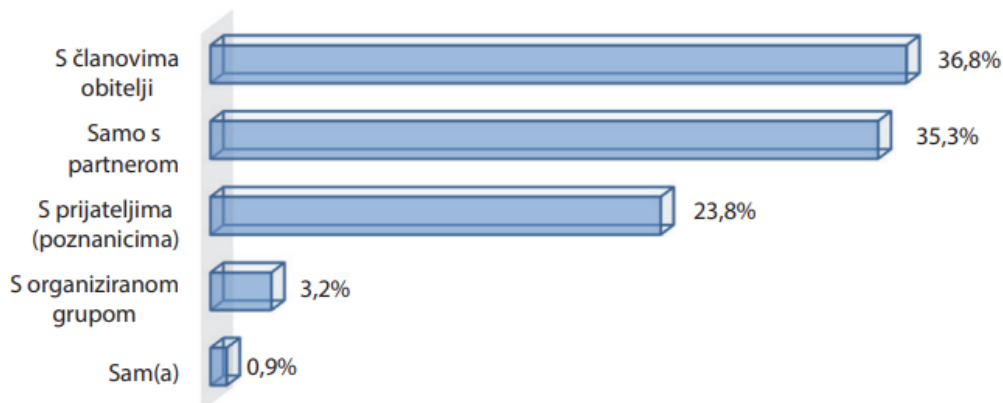

Napomena: Samo za nautičare na plovilima u hrvatskom charteru.

Slika 16. Vrste najma plovila

Izvor: [22]

Prosjek broja osoba na plovilima je bio 5 osoba što je uključivalo unajmljenu posadu ili skipera. Nautičare su najčešće plovili (slika 17) s partnerom njih 35% ili članovima obitelji njih 37% [23]

Slika 17. Pratlja na putovanju/plovidbi

Izvor: [22]

Vidljiv je rast kraćih boravaka (tablica 8), boravak nautičara smanjio se za 2% u odnosu na 2012.godinu no, povećan je prosjek noćenja u lukama (tablica 9 i slika 18) koje su otvorene za javni promet 6% u odnosu na 2012.godinu [23].

Tablica 8. Duljina boravka

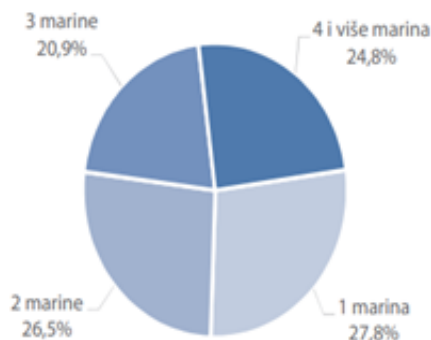
Broj noćenja na putovanju/plovidbi u Hrvatskoj	%
1 do 3	2,0
4 do 7	59,4
8 do 14	26,3
15 do 21	7,7
22 i više	4,6
UKUPNO	100,0

Izvor: [22]

Tablica 9. Prosječan broj ostvarenih noćenja s obzirom na mjesto noćenja/sidrenja

Broj noćenja	Ukupno	Nautičari u hrvatskom čarteru	Ostali nautičari
UKUPNO	10,0	8,0	13,4
U marinama	5,9	4,5	8,2
U mjesnim lučicama	2,0	1,6	2,6
Na bovi izvan mjesnih lučica i marina	1,2	0,9	1,5
Na sidru izvan mjesnih lučica i marina	0,7	0,5	0,8
U smještajnim objektima na kopnu	0,3	0,3	0,3

Izvor: [22]

Slika 18. Broj posjećenih marina na plovidbi

Izvor: [22]

U rasponu od 2012. godine do 2017. godine prosječan broj nautičara koji posjećuju restorane (tablica 10) u vrijeme ručka porastao je za 6%, dok su doručak i večera ostale ne promjenjene. Nautički turisti doručak i večeru isključivo konzumiraju na plovlima [25].

Tablica 10. Organizacija prehrane nautičara

Organizacija prehrane	Doručak (%)	Ručak (%)	Večera (%)
Isključivo na brodu	64,3	29,1	8,5
Pretežno na brodu	30,2	47,2	22,1
Pretežno u restoranu	4,8	19,7	47,2
Isključivo u restoranu	0,7	4,0	22,1
UKUPNO	100,0	100,0	100,0

Izvor: [22]

Tijekom boravka u marinama ili lukama nautičari svoje slobodno vrijeme provode aktivno. Aktivnosti koje su od velikog interesa nautičarima (tablica 11) su odlazak u restorane, ribolov, razgledavanje znamenitosti te mnoge druge aktivnosti koje se nalaze u ponudi pojedinih destinacija [25].

Tablica 11. Aktivnosti nautičara

Rang	Aktivnosti*	%
1.	Odlazak u restorane	95,9
2.	Odlazak u kupnju	84,2
3.	Odlazak u slastičarnice, 'kafiće' i sl.	53,2
4.	Ronjenje	47,9
5.	Šetnje u prirodi (pješačenje)	40,2
6.	Ribolov	33,8
7.	Izleti u nacionalne parkove/zaštićena prirodna područja	33,0
8.	Razgledavanje znamenitosti, posjet muzejima i izložbama	32,1
9.	Ostale sportsko-rekreacijske aktivnosti na moru (osim plivanja i kupanja)	30,6
10.	Posjet lokalnim zabavama	29,9
11.	Ples ili disco	20,2
12.	Sportsko-rekreacijske aktivnosti na kopnu	15,8
13.	Posjet koncertima, kazalištu i priredbama	14,6
14.	Posjet tematskim parkovima/vodenim parkovima	11,0
15.	Obilazak vinskih cesta/vinarija/cesta maslinovog ulja/uljara	8,7

Napomena: Mogućnost više odgovora.

Izvor: [22]

Prema podatcima prikupljenim u istraživanju TOMAS Nautika Jahting iz 2017.godine vidljiv je porast zadovoljstva nautičkih turista ponudom (tablica 12). Zadovoljstvo ponudom u Republici Hrvatskoj ocjenjivalo se usporedbom pojedinih elemenata ponude te izravnom ocjenom elemenata ponude [22].

Tablica 12. Stupanj zadovoljstva nautičara elementima ponude

Rang*	Elementi ponude	Ukupno (%)	
1.	Ljepota prirode i krajolika	92,5	Vrlo nizak
2.	Osobna sigurnost	89,7	
3.	Prihvat u zračnoj luci (transfer)**	88,9	Nizak
4.	Prihvat u marini**	88,3	
5.	Ekološka očuvanost	87,3	Srednji
6.	Prostorni raspored marina	84,6	
7.	Stanje broda (ispravnost, uredenost, opremljenost i slično)**	84,4	Visok
8.	Bogatstvo gastronomske ponude	83,4	
9.	Opskrbljenost vodom (hladna i topla) u marinama	82,9	Vrlo visok
10.	Vezovi (širina, ispravnost)	82,6	
11.	Raspoloživost informacija u marinama o turističkoj ponudi destinacija	82,4	Vrlo visok
12.	Uslužnost osoblja u marinama	82,4	
13.	Ukupna ponuda za nautičare	82,0	Vrlo visok
14.	Dostatnost priključaka za vodu i struju u marinama	81,8	
15.	Uredenost i čistoća okoliša u marinama	81,0	Vrlo visok
16.	Kvaliteta tehničkog servisa (brzina popravka) u marinama	80,9	
17.	Prometna dostupnost polazne luke	80,4	Vrlo visok
18.	Kvaliteta ugostiteljskih usluga u marinama	79,6	
19.	Sanitarije u marinama	79,1	Vrlo visok
20.	Raznolikost kulturnih manifestacija	78,4	
21.	Mogućnosti za kupnju	76,3	Vrlo visok
22.	'Vrijednost za novac' ukupne ponude za nautičare	76,3	
23.	Bogatstvo sportskih sadržaja	74,1	Vrlo visok
24.	Raznolikost sadržaja za zabavu	72,6	
25.	Mogućnosti kupnje u marinama	72,1	Vrlo visok

* Rang prema zbroju postotaka za ocjene 'vrlo dobro' i 'odlično' (vidi točku 2.3.).

** Samo za nautičare u hrvatskom čarteru.

Izvor: [22]

Troškovi nautičara povećani su za 17% u odnosu na 2012. godinu. Troškovi nautičara na putovanju (tabloca 13) uključuju troškove vezane za plovilo, prijevoz do polazne luke i natrag te ostale troškove u periodu boravka u destinacijama.

Tablica 13. Prosječni izdaci nautičara ostvareni na putovanju/plovidbi prema vlasništvu plovila

Prosječni izdaci na putovanju/ plovidbi	Ukupno	Hrvatski čarter	Ostali oblici vlasništva*	Ukupno	Hrvatski čarter	Ostali oblici vlasništva*
	po osobi u eurima			u %		
Ukupno	1.486	1.700	1.167	100,0	100,0	100,0
Izdaci za prijevoz od mjesta stanovanja do polazne luke u Hrvatskoj i natrag	169	187	142	11,4	11,0	12,2
Izdaci za plovilo	914	1.170	532	61,5	68,8	45,6
Ostali izdaci tijekom plovidbe/boravka	403	342	493	27,1	20,1	42,3

* Osobno vlasništvo/suvlasništvo, vlasništvo prijatelja/rodaka ili inozemni čarter.

Izvor: [22]

Prosječni dnevni troškovi nautičkih turista (tablica 14) također su u porastu u odnosu na 2012.godinu i to za 13% također su povećani troškovi nautičara koji imaju osobna plovila ili onih u vlasništvu obitelji ili prijatelja za 11%.

Tablica 14. Prosječni dnevni izdaci nautičara na putovanju/plovidbi prema vlasništvu plovila

3.6.2.
PROSJEČNI DNEVNI IZDACI NAUČARA NA PUTOVANJU/PLOVIDBI
PREMA VLASNIŠTVU PLOVILA (PO OSOBI, U EURIMA)

Prosječni dnevni izdaci	Ukupno	Hrvatski čarter	Ostali oblici vlasništva*	Ukupno	Hrvatski čarter	Ostali oblici vlasništva*
	u eurima			u %		
Ukupno	126,18	182,54	75,06	100,0	100,0	100,0
Izdaci za plovilo	87,60	141,25	38,95	69,4	77,4	51,9
Izdaci za najam plovila	46,53	97,83	-	36,9	53,6	-
Izdaci za skipera (ukoliko nisu uključeni u najam)	4,70	9,23	0,59	3,7	5,1	0,8
Izdaci za vez plovila (ne uključujući izdatke za stalni vez)	11,90	12,00	11,80	9,4	6,6	15,7
Izdaci za gorivo	20,97	19,81	22,02	16,6	10,9	29,3
Izdaci za servisne usluge i ostali izdaci	3,51	2,38	4,54	2,8	1,3	6,0
Ostali izdaci tijekom plovidbe/boravka	38,58	41,29	36,11	30,6	22,6	48,1
Izdaci za smještaj na kopnu	1,38	2,11	0,72	1,1	1,2	1,0
Izdaci za ugostiteljske usluge	19,40	20,26	18,62	15,4	11,1	24,8
Izdaci za kupnju	12,58	13,26	11,97	10,0	7,3	15,9
Izdaci za kulturu, zabavu, sport, rekreaciju i izlete	3,78	4,15	3,44	3,0	2,3	4,6
Ostalo	1,44	1,52	1,36	1,1	0,8	1,8

* Osobno vlasništvo/suvlasništvo, vlasništvo prijatelja/rodaka ili inozemni čarter.

Izvor: [22]

Priopćenje *NAUČKI TURIZAM - Kapaciteti i poslovanje luka nautičkog turizma u 2021.* Državnog zavoda za statistiku [26] sadrži rezultate istraživanja koje obuhvaća 206 luka nautičkog turizma (tablica 15) na morskoj obali Republike Hrvatske.

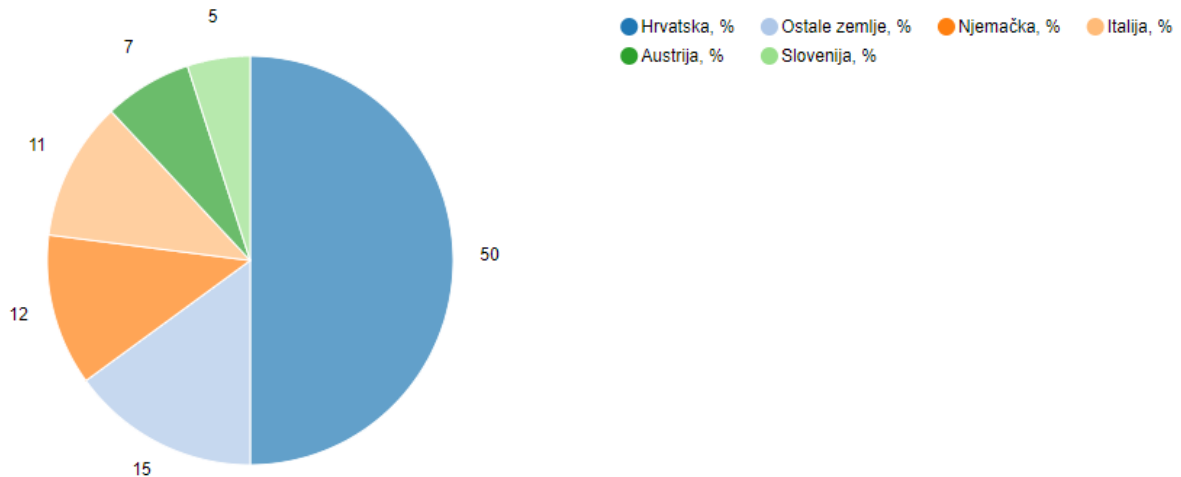
Tablica 15. Kapacitet luka nautičkog turizma i zaposleni, stanje 31. Kolovoza 2020. i 2021.

	2020.	2021.
Površina akvatorija, m ²	4 616 675 ¹⁾	4 643 877
Broj vezova, ukupno	18 625	18 942
Od toga za plovila duljine		
Do 6 m	755	1 049
6 – 8 m	1 271	1 532
8 – 10 m	2 676	2 440
10 – 12 m	4 620	4 666
12 – 15 m	5 290	5 848
15 – 20 m	3 078	2 455
Više od 20 m	935	952
Duljina razvijene obale za privez plovila, m	67 177	73 705
Broj mjesta za smještaj plovila na kopnu	6 068 ¹⁾	6 137
Ukupna površina prostora za smještaj plovila na kopnu, m ²	736 471 ¹⁾	741 049
Od toga natkriveni prostor (hangar), m ²	21 975	18 949
Broj zaposlenih, ukupno	1 751	1 831
Od toga sezonski	327	374

Izvor: [26]

U 2021. godini u lukama nautičkog turizma 210 071 plovila plovilo je u tranzitu, što je u odnosu na 2020. godinu porast za 72,8%. Razlog takvog porasta je

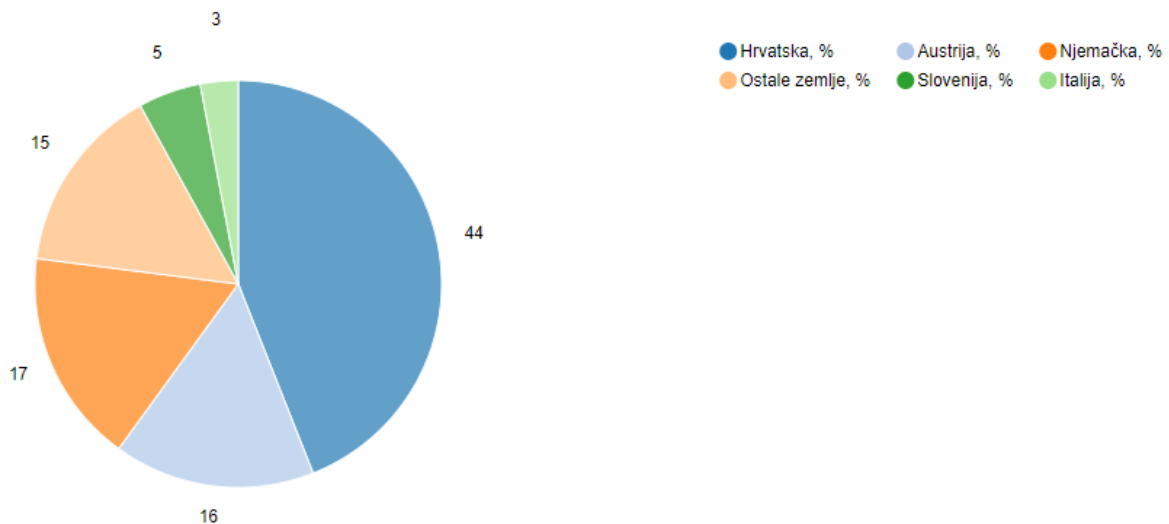
pandemija bolesti COVID-19 te epidemiološke mjere poduzete u suzbijanju bolesti. U odnosu na 2019. godinu ostvaren je porast za 2,5%. Prema tipu plovila u tranzitu (slika 19) za koja je korišten vez u moru, podatci su sljedeći: jahte na jedra 61.6%, motorne jahte 31.4% i ostala plovila 7%. [26]

Slika 19. Struktura broja plovila u tranzitu prema zastavi plovila u 2021. godini

Izvor: [26]

U 2021. godini na stalnom vezu u lukama nautičkog turizma (slika 20) bilježi se porast u odnosu na 2020. godinu i to za 3,4%, dok se vezom u moru koristilo 81,3% plovila. Mjestom na kopnu koristilo se 18,7% plovila. Prema podacima na vezu u moru postotak plovila je sljedeći: motorne jahte 48%, jahte na jedra 46,8% i ostala plovila 5,2%. [26]

Slika 20. Broj plovila na stalnom vezu prema zastavi plovila u 2021.godini

Izvor: [26]

Prihodi luka nautičko turizma u 2021. godini (tablica 16) iznosili su 946 milijuna kuna bez PDV-a, što je 35% više u odnosu na 2019. godinu te 16,5% u odnosu na 2020. godinu. Najveći udio ukupnih prihoda pripada iznajmljivanju vezova u iznosu od 71,2%, što je porast za 12,6% u odnosu na 2020. godinu. Sve županije ostvarile

su ukupan prihod veći u odnosu na 2021. godinu i to Splitsko-dalmatinska 23,6%, Šibensko-kninska 20,5%, Istarska 19,8%, Dubrovačko neretvanska 15,5%, Zadarska 7,7% te Primorsko-goranska 9,9%. [26]

Tablica 16. Ostvareni prihod luka nautičkog turizma bez PDV-a.

	Prihod, tis. kuna		Indeksi 2021. 2020.
	2020.	2021.	
Republika Hrvatska	811 840	945 936	116,5
Primorsko-goranska županija	119 821	131 633	109,9
Zadarska županija	171 723	184 981	107,7
Šibensko-kninska županija	207 672	250 195	120,5
Splitsko-dalmatinska županija	170 860	211 106	123,6
Istarska županija	100 800	120 711	119,8
Dubrovačko-neretvanska županija	40 964	47 310	115,5

Izvor: [26]

7 ANALIZA TURIZMA KRUŽNIH PUTOVANJA U REPUBLICI HRVATSKOJ

Kružna putovanja predstavljaju poseban tip nautičkog turizma. Kružno putovanje jest putovanje kroz više turističkih destinacija plovidbom.

Korisnici kružnog putovanja ne moraju imati prethodno znanje o upravljanju plovidbom niti postoji namjera da se obrazuju o tome. „*Turizam brodskih kružnih putovanja je skup odnosa i pojava koje proizlaze iz krstarenja turista putničkim brodovima radi razonode, dokoličarske edukacije, zabave i odmora. Takva krstarenja su najčešće povezana s pristajanjima broda u jednoj ili više luka, odnosno turističkih destinacija u kojima putnici i posada silaze na kopno radi turističkih obilazaka*“. [27]

Postoje dvije vrste kružnog putovanja: domaći i međunarodni. Domaći turizam kružnih putovanja odvija se u vodama unutar jedne države, a međunarodni se odvija u dviju ili više država. Turizam kružnih putovanja se može odvijati na rijekama, jezerima i moru. [28] Međunarodno putovanje najčešće se bazira na nekoj specifičnoj temi, koje mogu biti različite: povijesne, sakralne, umjetničke, gastronomske, noćni život.

Na svakom stajalištu tj. destinaciji vrijeme boravka je kratko, razlog tome je što turisti žele vidjeti i iskusiti od svake destinacije što više sadržaja u što kraćem vremenu. Zbog toga, zadaća turističke agencije jest da istraži sve bitne podatke o svakoj pojedinoj destinaciji; znamenitosti, gastronomska ponuda, kulturni i zabavni sadržaj i slično. Tako aranžman postaje bogatiji i primamljiviji svim turistima. Svrha kružnog putovanja je promocija raznolikog i velikog broja lokaliteta tj. destinacija te dovođenja što većeg broja turista istim, kao i usluživanje potreba turista putem šarolikih atrakcija i aktivnosti na navedenim destinacijama. Još jedna od privlačnosti kružnog putovanja nisu samo destinacije nego čak i plovilo. Pretežno se koriste modernija plovila nekada i iznimno luksuzna, a neki aranžmani, ovisno o tematici, nude putovanje „starinskim“ plovilima, razne povijesne brodice i brodovi. [28]

Kružna putovanja prema trajanju se mogu razvrstati na ona kraćeg i dužeg trajanja. Kratka putovanja traju do 21 dan, no najčešće sedam ili četrnaest dana. Duga putovanja traju više od 21 dan do nekoliko mjeseci. Trenutni trend je da se broj kratkih putovanja povećava, a smanjuje se broj dugih putovanja [29]. Dominantan oblik kružnih putovanja su zabavnog tipa, no sve više se javlja potreba za putovanjima specifičnih tematika, npr.: kružna putovanja oko svijeta, tematska kružna putovanja, pustolovna kružna putovanja (ekspedicijsko-istraživačka, kružna putovanja jedrenjacima i ostalim specijaliziranim brodovima), mini kružna putovanja i segment „*incentive*“ kružna putovanja i konferencija. [30]

Popularnost kružnih putovanja raste kako u svijetu tako i u Republici Hrvatskoj. Hrvatska bilježi značajan rast broja kruzera koji uplovljavaju u hrvatske luke (tablica 17, 18 i 19 te slika 21). Brodovi za kružna putovanja ponajviše pristaju u gradove koji su opremljeni za njihov prihvat, ali su i atraktivni za posjetitelje, Dubrovnik, Split, Zadar (slika 22). Najveći brodovi obično pristaju u Dubrovnik, ali mnogi drugi manji brodovi za kružna putovanja pristaju i u druge hrvatske luke. [31]

Tablica 17. Prikaz kružnih putovanja stranih brodova

	I. – XII. 2021.	I. – XII. 2022.
Strani brodovi za kružna putovanja	36	82
Putovanja	208	632
Dani boravka brodova	568	1 324
Putnici na brodu	193 911	633 697

Izvor: [35]

Tablica 18. Kružna putovanja stranih brodova, dani boravka i putnici po mjesecima u 2019., 2020., 2021. i 2022. godini

	Putovanja				Dani boravka broda				Putnici na brodu			
	2019.	2020.	2021.	2022.	2019.	2020.	2021.	2022.	2019.	2020.	2021.	2022.
Ukupno	726	26	208	632	1 466	124	568	1 324	1 120 727	4 138	193 911	633 697
I.	5	5	-	1	12	12	-	1	2 702	2 809	-	485
II.	11	7	-	2	49	29	-	3	1 243	745	-	1 257
III.	18	3	-	11	71	6	-	25	19 518	183	-	4 098
IV.	49	-	-	48	97	-	-	98	82 924	-	-	34 603
V.	88	-	-	73	157	-	-	151	141 183	-	-	56 389
VI.	101	-	15	105	168	-	43	188	161 668	-	8 203	91 867
VII.	96	1	34	89	195	6	92	192	155 844	25	26 938	105 264
VIII.	98	5	36	113	180	30	102	269	167 744	221	50 783	129 638
IX.	101	5	49	77	208	41	135	174	152 539	155	51 605	82 375
X.	105	-	50	79	185	-	115	153	170 765	-	41 430	89 957
XI.	38	-	21	29	91	-	57	65	53 269	-	14 884	29 448
XII.	16	-	3	5	53	-	24	5	11 328	-	68	8 316

Izvor: [35]

Tablica 19. Kružna putovanja stranih brodova u Hrvatskoj, dani boravka i putnici prema zastavi broda tijekom 2022. godine.

Zastava broda	Putovanja		Dani boravka broda		Putnici na brodu	
	XII.	I. – XII.	XII.	I. – XII.	XII.	I. – XII.
Ukupno	5	632	5	1 324	8 316	633 697
Bahami	-	163	-	333	-	151 184
Belgija	-	16	-	69	-	2 309
Bermudi	-	19	-	37	-	42 417
Francuska	-	22	-	67	-	3 409
Grčka	-	6	-	30	-	166
Italija	5	75	5	78	8 316	115 778
Malta	-	146	-	435	-	131 791
Maršalovi Otoci	-	30	-	36	-	16 662
Nizozemska	-	17	-	22	-	18 769
Norveška	-	43	-	74	-	33 214
Otoci Wallis i Futuna	-	23	-	63	-	3 953
Panama	-	65	-	69	-	110 651
Portugal	-	1	-	1	-	171
Sveti Vincent i Grenadini	-	2	-	4	-	149
Ujedinjena Kraljevina	-	4	-	6	-	3 074

Izvor: [35]

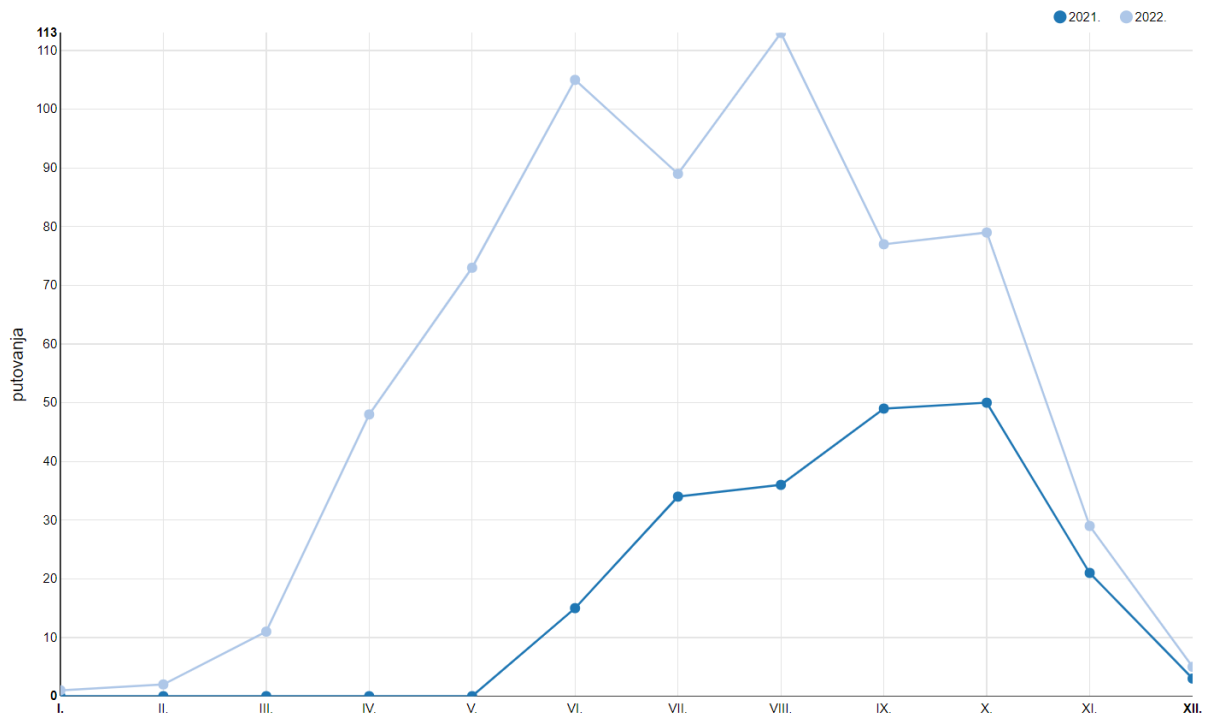
U Hrvatskoj se međunarodni turizam kružnih putovanja odvija na moru i na rijeci Dunav, a čak dvadesetak hrvatskih luka, od kojih su najznatnije dvije dubrovačke luke (Luka Gruž i Gradska luka Dubrovnik), zatim slijedi Split, Zadar, Korčula i ostale, danas sudjeluju u međunarodnim kružnim putovanjima na moru (slika 22). Što se tiče luka za prihvat kruzera s tisuću i više putnika, bitno je spomenuti Pulu, Rijeku, Zadar, Split i Dubrovnik, dok za prihvat manjih kruzera govorimo o lukama u Rovinju, Šibeniku, Poreču, Krku, Cresu, Rabu, Malom Lošinju, Pagu, Visu, Hvaru, Pločama i Korčuli. Sve hrvatske luke danas su isključivo luke ticanja, uz izuzetak Luke Gruž u kojoj je zadnjih godina omogućen i ukrcaj i iskrcaj putnika na pojedinim itinererima koji počinju i završavaju u Veneciji. [32] Neke od hrvatskih luka znatno su unaprijedile ponudu za prihvat brodova na međunarodnim kružnim putovanjima, a prvenstveno infrastrukturu za prihvat brodova (npr. luka Gruž) te infrastrukturu za prihvat putnika (npr. luka Rijeka). [18] Ukupno 828 međunarodnih brodskih kružnih putovanja je bilo u 2013. godini u Hrvatskoj s ukupno 1,24 milijuna putnika. U odnosu na prethodnu 2012. godinu, broj putovanja se u 2013. povećao za 3%, a broj putnika za 7%. U razdoblju od 2002. – 2013. godine trend povećanja broja putnika je stalan pa je tako broj putnika u 2013. godini veći oko 5,5 puta u odnosu na 2002. godinu, a broj putovanja je oko 2,7 puta povećan u tom razdoblju. [33]

Hrvatska kao destinacija turizma kružnih putovanja ima sve mogućnosti da bude konkurentna ostalim destinacijama u Sredozemlju. U oblikovanju turističkog proizvoda koji će biti prepoznatljiv turistima na pomorskim krstarenjima, trebali bi sudjelovati svi uključeni subjekti, počevši od agencija, turističkih zajednica, turoperatora, ugostiteljskih poduzeća, lokalnih vlasti, lučkih uprava i resornog ministarstva turizma. [34]

Što se tiče brodova na međunarodnim kružnim putovanjima, u Hrvatskoj je najčešće posjećivan Dubrovnik, koji se približava svom maksimalno održivom kapacitetu. U 2012. godini Dubrovnik je posjetilo 713 tisuća putnika s brodova na međunarodnim kružnim putovanjima, a godinu dana kasnije 32% više, gotovo 1 milijun. Zbog problema s prihvatom velikih brodova u Veneciji, u 2014. godini dolazi do pada broja putnika. Međunarodna kružna putovanja na moru obilježava znatno manje izražena sezonalnost u odnosu na stacionarni turizam. Sezona ranije počinje i kasnije završava, kako u broju ticanja, tako i broju putnika prema mjesecima. U razdoblju od svibnja do listopada odvija se većina prometa. [33]

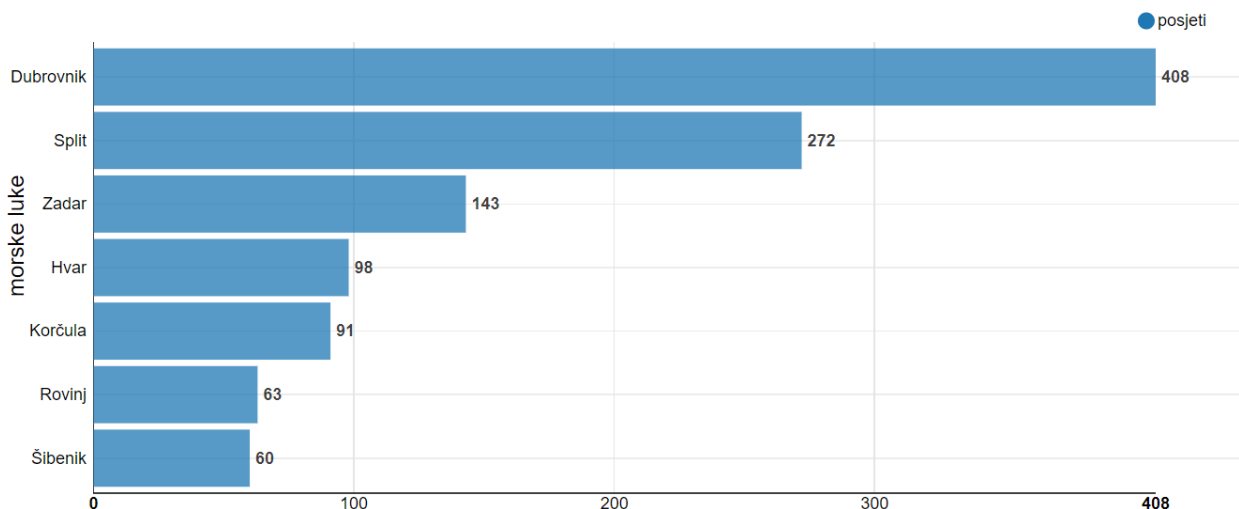
U 2022. strani brodovi za kružna putovanja plovili su hrvatskim Jadranom tijekom svih mjeseci, što je određen oporavak u odnosu na 2021., kada je prvi strani brod za kružna putovanja stigao tek u lipnju. Tijekom 2022. godine u hrvatske morske luke uplovila su 82 strana broda za kružna putovanja s ostvarena 632 kružna putovanja. Na tim brodovima bilo je 634 tisuće putnika, koji su u Hrvatskoj boravili 1 324 dana. Broj putovanja stranih brodova za kružna putovanja kao i broj putnika na tim brodovima tri puta je veći u 2022. nego u 2021., kada su zbog pandemije bolesti COVID-19 bile uvedene strože epidemiološke mjere koje su utjecale na manji dolazak stranih brodova za kružna putovanja. Broj dana boravka brodova dva puta je veći u odnosu na 2021. Usporedbom podataka 2022., u odnosu na 2019., vidljive su posljedice pandemije bolesti COVID-19 na kružna putovanja stranih brodova. U

2022. broj putovanja stranih brodova za kružna putovanja manji je za 12,9%, broj dana boravka stranih brodova za kružna putovanja manji je za 9,7%, dok je broj putnika na tim brodovima manji za 43,5% u odnosu na 2019. Najviše posjeta stranih brodova za kružna putovanja imala je luka Dubrovnik (408 posjeta), slijede luke Split (272 posjeta), Zadar (143 posjeta), Hvar (98 posjeta), Korčula (91 posjet), Rovinj (63 posjeta) te Šibenik (60 posjeta). [36]

Slika 21. Kružna putovanja stranih brodova u Republici Hrvatskoj po mjesecima

Izvor: [35]

Slika 22. Najposjećenije morske luke u Republici Hrvatskoj tijekom 2022. godine

Izvor: [35]

8 ZAKLJUČAK

Nautički turizam predstavlja značajnu granu u hrvatskom turizmu i ima važan utjecaj na razvoj turističkih destinacija, razvoja gospodarskog i pomorskog sustava. Njegov utjecaj vidljiv je u regionalnom razvoju – dolazi do povećanja kapitala, razvoja malog poduzetništva, porast zaposlenosti i investicija.

Hrvatska je pomorska zemlja s prirodnom osnovom za razvoj nautičkog turizma obzirom na razvedenost obale Jadranskog mora. Iznimno atraktivna obala, dobri uvjeti za plovidbu i jedrenje tijekom većeg dijela godine, dobra turistička infrastruktura te duga tradicija neki su od važnijih razloga razvijenosti i atraktivnosti ovog oblika turizma. Od 2004. pozitivne trendove bilježe i riječna krstarenja u Hrvatskoj. Najvažnije i najveće riječne luke nalaze se u Vukovarsko-srijemskoj županiji te u Osječko-baranjskoj županiji.

Plovni objekti nautičkog turizma jesu brod, brodica ili jahta, uređeni i opremljeni za pružanje turističkih usluga u nautičkom turizmu. Vrste i minimalni uvjeti ovih plovnih objekata u Republici Hrvatskoj se propisuju *Pravilnikom o vrstama plovnih objekata nautičkog turizma* kojim se razvrstavaju prema vrsti usluga u sljedeće vrste: plovni objekti za izlete, plovni objekti za krstarenje i ribarsko plovilo.

Vrste, minimalni uvjeti i kategorije marina, vrste i minimalni uvjeti drugih objekata za pružanje usluga veza i smještaj plovnih objekata i uvjeti koje moraju ispunjavati te način kategorizacije marina u Republici Hrvatskoj se propisuju *Pravilnikom o kategorizaciji luke nautičkog turizma i razvrstavanju drugih objekata za pružanje usluga veza i smještaja plovnih objekata*. U ovim lukama i objektima pružaju se turističke usluge u nautičkom turizmu te druge usluge za potrebe turista – trgovačke, ugostiteljske i druge. Ovim pravilnikom marina je definirana kao luka nautičkog turizma, dok su drugi objekti za pružanje usluga veza i smještaja plovnih objekata razvrstani u četiri vrste: nautičko sidrište, nautičko privezište, odlagalište plovnih objekata i suha marina.

Analizom podataka prikupljenih istraživanjem TOMAS NAUTIKA Jahting 2017. i podacima o nautičkom turizmu Državnog zavoda za Republiku Hrvatsku vidljivo da se povećavaju zahtjevi i očekivanja nautičara te se bilježi blagi porast broja plovila na stalnom vezu i broja plovila za koje je korišteno samo mjesto na kopnu, unatoč pandemiji bolesti COVID-19 koja je utjecala na pad broja plovila u tranzitu te smanjenja ukupnih prihoda luka nautičkog turizma u 2020. u odnosu na 2019.

Vidljiv je oporavak tržišta brodovima za kružna putovanja u Republici Hrvatskoj obzirom da su tijekom 2022. strani brodovi za kružna putovanja plovili hrvatskim Jadranom tijekom svih mjeseci, što je određen oporavak u odnosu na 2021., kada je prvi strani brod za kružna putovanja stigao tek u lipnju te se povećava broj putovanja i broj putnika na tim brodovima. Duibrovnik je i dalje luka s najviše posjeta stranih brodova te je slijede Split, Zadar, Hvar, Korčula, Rovinj te Šibenik.

Nautički turizam ima direktan utjecaj na društveni i ekonomski aspekt destinacije te na odgovoran način treba osmišljati razvojni plan da bi se pružila mogućnost dobrih temelja za daljnji razvoj nautičkog turizma i destinacija.

LITERATURA

- [1] Republika Hrvatska. *Zakon o pružanju usluga u turizmu*. Izdanje: 130. Zagreb: Narodne novine; 2017 (pročišćeni tekst) Preuzeto s: <https://www.zakon.hr/z/343/Zakon-o-pruzanju-usluga-u-turizmu> [Pristupljeno 1. 3. 2023.]
- [2] Luković T. Nautički turizam, definiranje i razvrstavanje. *Ekonomski pregled*. 2007;58(11): 689-708. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/18087> [Pristupljeno: 2. 7. 2022.]
- [3] Republika Hrvatska. *Strategija razvoja turizma Republike Hrvatske do 2020. godine*. Izdanje: 55. Zagreb: Narodne novine; 2013. ELI: /eli/sluzbeni/2013/55/1119
- [4] Hrvatska turistička zajednica. *Nautički turizam Hrvatske: nautički charter – izdanje 2020*. 2020. Preuzeto s: <https://www.htz.hr/sites/default/files/2022-07/Nautički%20turizam%20Hrvatske%20-%20nautički%20charter%20-izdanje%202020.pdf> [Pristupljeno 1. 3. 2023.]
- [5] Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske. *Nautički turizam, Kapaciteti i poslovanje luka nautičkog turizma u 2019*. 2020. Preuzeto s: https://web.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2019/04-03-04_01_2019.htm [Pristupljeno 1. 3. 2023.]
- [6] Republika Hrvatska. *Strategija razvoja održivog turizma do 2030. godine*. Izdanje: 2. Zagreb: Narodne novine; 2023. ELI: /eli/sluzbeni/2023/2/18
- [7] Hrvatska gospodarska komora. *Zajednica riječnog turizma*. 2021. , Preuzeto s: <https://www.hgk.hr/zajednica-rijecnog-turizma> [Pristupljeno 24. 6. 2021.]
- [8] Horak S. *Akcijski plan razvoja nautičkog turizma*. Znanstveni projekti. Institut za turizam. Zagreb; 2014. Preuzeto s: <http://www.iztg.hr/hr/projekti/znanstveni-projekti/?tid=205> [Pristupljeno 6. 6. 2022.]
- [9] Republika Hrvatska. *Pravilnik o vrstama plovnih objekata nautičkog turizma*. Izdanje: 68. Zagreb: Narodne novine; 2019. ELI: /eli/sluzbeni/2019/68/1369
- [10] Yachtholiday.com. *Hanse 455*. Preuzeto s: <https://www.yachtholiday.com/images/catalogue/hanse-455/34/34-60-hanse-455.jpg> [Pristupljeno 6. 6. 2022.]
- [11] Agrokor. *Motorna jahta*. Preuzeto s: <https://www.agrokor.hr/hr/vijesti/motorna-jahta-riva-85-opera-u-vlasnistvu-agrokora-dostupna-potencijalnim-kupcima-za-pregled-u-zadru-od-8-kolovoza> [Pristupljeno 3. 6. 2022.]
- [12] Yachtscroatia.hr. *Novi gumenjaci*. Preuzeto s: <https://www.yachtscroatia.hr/wp-content/uploads/2020/11/novi-gumenjaci-01.jpg> [Pristupljeno 7. 6. 2022.]
- [13] Republika Hrvatska. *Pravilnik o kategorizaciji luke nautičkog turizma i razvrstavanju drugih objekata za pružanje usluga veza i smještaja plovnih*

objekata. Izdanje: 120. Zagreb: Narodne novine; 2019.
ELI: /eli/sluzbeni/2019/120/2374

- [14] Hrvatska enciklopedija. *Marina (pomorstvo)*. Preuzeto s: <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=38949> [Pristupljeno 5. 9. 2022]
- [15] Hrvatska enciklopedija. *Marina Dalmacija, Bibinje-Sukošan*. Preuzeto s: https://www.enciklopedija.hr/Ilustracije/NV_120.jpg [Pristupljeno 5. 9. 2022]
- [16] Biocina I. *@croatiainthelife Plaža Sakarun na Dugom otoku*. Yacht in Croatia. Facebook; 2020. Preuzeto s: <https://www.facebook.com/croatiayachtin/photos/a.508758885987033/1307851876077726/> [Pristupljeno 5. 5. 2022]
- [17] Kundih B. *Privezišta*. Stručni portal pomorsko dobro. Preuzeto s: <http://www.pomorskodobro.com/privezista.html> [Pristupljeno 1. 4. 2023.]
- [18] Republika Hrvatska. *Pravilnik o uvjetima i načinu održavanja reda u lukama i na ostalim dijelovima unutarnjih morskih voda i teritorijalnog mora Republike Hrvatske*. Izdanje: 72. Zagreb: Narodne novine; 2021.
- [19] TZ Općine Šolta. *Nautičko privezište u Maslinici*. Preuzeto s: <https://visitsolta.com/phpthumb/phpThumb.php?w=1920&h=1024&zc=1&aoe=1&src=/clients/1/headers/5ad1jraigdjnak7.jpg> [Pristupljeno 4. 6. 2022.]
- [20] Navitech d.o.o. *Zimovnik 02*. Preuzeto s: <https://navitech.hr/slike/galerije/zimovnik02.jpg> [Pristupljeno 5. 5. 2022.]
- [21] Nautički centar Liburnija. *Suha marina Krk*. Preuzeto s: <https://www.nautical-center.com/wp-content/uploads/2019/12/suha-marina-krk-2.jpg> [Pristupljeno: 2. 5. 2023.]
- [22] Marušić Z, Sever I, Horak S. *Stavovi i potrošnja nautičara u Hrvatskoj: TOMAS Nautika Jahting 2017*. Zagreb: Institut za turizam; 2018. Preuzeto s: <https://iztg.hr/UserFiles/File/Narudzbe/2017-Tomas-nautika-JAHTING.pdf> [Pristupljeno 4. 6. 2022.]
- [23] Marušić Z, Sever I, Čorak S. Identifying trends in tourism demand using longitudinal survey. U: Dwyer L, Tomljenović R, Čorak S. (ur.) *Evolution of Destination Planning and Strategy The Rise of Tourism in Croatia*. New York, London: Palgrave Macmillan; 2017. pp. 221-243.
- [24] Republika Hrvatska. Ministarstvo pomorstva, prometa i infrastrukture RH. *Broj charter gostiju koji su došli u razdoblju od 2017-01-01 do 2017-12-31 prema državljanstvu i plovnom objektu 2018*.
- [25] Mikačić V, Horak S, Marušić Z, Krešić D. Nautički turizam. U: Čorak S, Mikačić V. (ur.) *Hrvatski turizam: plavo – bijelo – zeleno*. Zagreb: Institut za turizam; 2006. pp. 39-64.
- [26] Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske. *Nautički turizam, Kapaciteti i poslovanje luka nautičkog turizma u 2021*. 2022. Preuzeto s: <https://podaci.dzs.hr/2021/hr/10192> [Pristupljeno 6. 6. 2022.]

- [27] Favro S, Kovačić M. *Nautički turizam i luke nautičkog turizma - Prostorna obilježja hrvatskoga Jadrana, Izbor lokacije luke nautičkog turizma. Nautički turizam i luke nautičkog turizma*. Split: Ogranak Matice hrvatske; 2010.
- [28] Horak S, Marušić Z, Krasić D, Tomljenović R, Kušen E, Telišman-Košuta N, Carić H, Kesić, B, Komadina P, Jugović A, Rudan I, Tijan E. *Studija održivog razvoja kruzing turizma u Hrvatskoj*. Zagreb: Institut za turizam; 2007.
- [29] Šamanović J. *Nautički turizam i management marina*. Split: Visoka pomorska škola u Splitu; 2002.
- [30] Vojvodić K. Tržišne niše u krstarenjima morem. *Naše more: znanstveno-stručni časopis za more i pomorstvo*. 2005; 52(3-4): pp. 156-162.
- [31] Pavlić I. Cruise tourism demand forecasting – the case of Dubrovnik. *Tourism and hospitality management*. 2013; 19(1): pp. 125-142. DOI: <https://doi.org/10.20867/thm.19.1.9>
- [32] Ivandić N, Horak S, Marušić Z, Klarić Z, Gatti P, Telišman Košuta N, Kunst I, Tomljenović R, Sever I. *Glavni plan i strategija razvoja turizma Republike Hrvatske. Izveštaj 3. Hrvatski turizam i konkurentsko okruženje*. Zagreb: Institut za turizam; 2011.
- [33] Horak S, Marušić Z, Carić H, Sever I. *Akcijski plan razvoja nautičkog turizma*. Zagreb: Institut za turizam; 2015. Preuzeto s: https://mint.gov.hr/UserDocImages/arhiva/151022_AP-%20nauticki-www.pdf [Pristupljeno 4. 6. 2022.]
- [34] Benić I. *Pomorska krstarenja u destinacijskoj ponudi Hrvatske*. Disertacija. Sveučilište u Rijeci, Pomorski fakultet; 2011. Preuzeto s: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:188:991577> [Pristupljeno 4. 6. 2022.]
- [35] Držani zavod za statistiku Republike Hrvatske. *Kružna putovanja stranih brodova u Republici Hrvatskoj u razdoblju od siječnja do prosinca 2022*. 2023. Preuzeto s: <https://podaci.dzs.hr/2022/hr/29526> [Pristupljeno 6. 3. 2023.]
- [36] Držani zavod za statistiku Republike Hrvatske. *Stranih brodova za kružna putovanja više u 2022. u odnosu na 2021*. Preuzeto s: <https://dzs.gov.hr/vijesti/stranih-brodova-za-kruzna-putovanja-vise-u-2022-u-odnosu-na-2021/1419> [Pristupljeno 6. 3. 2023.]

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet prometnih znanosti
Vukelićeva 4, 10000 Zagreb

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI I SUGLASNOSTI

Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je ZAVRŠNI RAD isključivo rezultat mogega vlastitog rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu, a što pokazuju upotrijebljene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da nijedan dio rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da je prepisan iz necitiranog rada te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

Svojim potpisom potvrđujem i dajem suglasnost za javnu objavu završnog/diplomskog rada pod naslovom ANALIZA RAZVOJA NAUTIČKOG TURIZMA U REPUBLICI HRVATSKOJ u Nacionalni repozitorij završnih i diplomskih radova ZIR.

U Zagrebu, 17. 4. 2023.

Student:

Jasmin Buljić
(potpis)